

STEFAN KUNOWSKI — KUL

PRZYCZYNY WYKOLEJEŃ
WŚRÓD WSPÓŁCZESNEJ MŁODZIEŻY

Powojenny wzrost przestępczości nieletnich i chuligaństwa uwydatnił powiązanie między opuszczeniem dziecka a trudnościami wychowawczymi z nim, jego przestępczością i wykroczeniami. Poczęto więc badać proces społecznego wykolejania się młodzieży (Spionek, Batawia), ustalając etapy zaburzeń (Konopnicki) jako wykolejenie szkolne, moralne oraz antyspołeczne w chuligaństwie.

Opracowanie pełnej etiologii wykolejenia młodzieży jest stosunkowo trudne ze względu na wielorakie powiązania między przyczynami a skutkami, mimo to jednak można zestawić poglądy wielu badaczy i usystematyzować przyczyny na podstawie teorii pedagogicznej, dotyczącej rozwoju człowieka.

U autorów polskich (Nowogrodzki, Pawełczyńska, Cyprian, Kędryna, Spionek) przyczyny wykolejenia sprowadzone są głównie do czynników zewnętrznych, jak zmiany historyczno-cywilizacyjne, ujemne zmiany środowisk społecznych, krzyżujące się prądy ideologiczne, wadliwe wychowanie. Bardziej zróżnicowane stanowiska znajdujemy u badaczy zachodnich, jak: a) konstytucjonalizm, zwracający uwagę na wadliwą strukturę dziedziczną (Kretschmer, Düring, Lazar, Homburger, Schneider, Frey a u nas Frostig, Sterling, Han-Ilgiewicz), b) mesologizm lub ekologizm, który widzi przyczyny zaburzeń w złych wpływach środowiska, szczególnie wielkich miast (Thrasher, Shaw, Mac Kay, Zaniewski — u nas dawniej Mysłakowski), c) familiaryzm, sprowadzający wszystkie przyczyny wykolejenia do wadliwego wychowania domowego (Payntner, Blanchard, East, Young, Storcks, Stöckl, Mannheim — u nas głównie Spionek), d) psychologizm, upatrujący przyczyny trudności wychowawczych i przestępczości w nienormalnych cechach uczuciowych lub popędowych osobowości delikwenta (Hirsch, Helly, Bronner, Mayröcker — w Polsce Baley), e) psychoanalizy, wyjaśniający zaburzenia rozwojowe konfliktem popędów i działaniem nieświadomych kompleksów (Aichhorn, Alexander, Gillespie, Friedlander), f) kryminologizm, podkreślający, iż przyczyną wykolejenia jest zawsze zagęszczenie ujemnych czynników w rozwoju, wśród których wylicza się

złe życie rodzinne, alkoholizm, brak opieki nad dziećmi, wadliwa dyscyplina w domu, ujemne cechy psychiczne, kompleksy, czynniki wrodzone, trudności środowiskowe itp. (Burt, Chazal — u nas Batawia).

Każda z wymienionych przyczyn może współdziałać w powstawaniu wykolejenia. Porządkując je w grupy, trzeba wyliczyć przyczyny zewnętrzne, wewnętrzne, osobowościowe oraz epokalne. I. Warunkujące przyczyny zewnętrzne w rodzinie stanowią różne jej braki, jak ekonomiczne, chorobowe rodziców, ich braki moralne, rozbitcie rodziny, błędy wychowawcze; poza rodziną zaś źle wpływają demoralizacja uliczna, nieszczęśliwe wypadki losowe. II. Bezpośrednimi przyczynami wewnętrznymi wykolejenia mogą być czynniki wrodzone, jak upośledzenia umysłowe, psychopatie, ułomności itp., cechy nabyte i reaktywne, jak frustracje, złe przystosowanie społeczne, zaburzenia pobudliwości, poczucie niższości itp. III. Przyczyny osobowościowe dotyczą zepsucia duchowego jednostki, powodują pogłębianie się procesu wykolejenia z powodu braku hamulców obyczajowych, moralnych, religijnych czy intelektualnych. Należą tu: brak refleksji moralnej z powodu kierowania się impulsami instynktowymi i sytuacją, brak prawdy światopoglądowej z przyczyn nieuctwa i braku wiedzy. IV. Przyczyny epokalne wykolejenia młodzieży wiążą się z warunkami życia współczesnej epoki i powodują masowość wykolejenia się. Należą tu: komplikowanie się życia w erze atomów i automatyki, produktywizm i zatopienie się ludzi w rzeczach, relatywizm etyczny, sprzyjający bezideowości i cynizmowi, kryzys małżeństwa i rozpad rodziny, degeneracja biologiczna populacji pod wpływem alkoholizmu i chorób społecznych, szerzenie się błędnych poglądów i fałszywych filozofii np. egzystencjalizmu, hedonizmu, panowanie naturalizmu w rodzinie, w etyce i w kulturze.

Złożoność przyczyn wykolejenia wymaga naprawy przez usunięcie szkodliwych czynników epoki, odnowę moralną społeczeństwa oraz reedukację młodzieży wykolejonej i przestępczej.